

OSMANLI VE İSPANYOL BAKIŞIYLA TUNUS'TA OSMANLILAR

→ Tarihsel kaynaklardan nasıl iddia türetilir?

Dr. Yasin DOĞAN*

insanlar herhangi bir konuda kendi bakış açılarının mutlak doğru olduğuna inanma eğilimindedirler. Bunun belki en önemli nedeni, farklı bakış açılarının varlığından haberdar olmamalarıdır. Tarihte hemen her konu tartışmalıdır çünkü hemen her konu farklı bir bakış açısından ele alındığında farklı bir değerlendirme yapma zorunluluğu doğurur. Tunus'taki Osmanlı varlığı da esasında tartışmalı bir konudur. Yenilikçi tarih öğretmenleri tartışmalı konuların öğretiminde en güvenilir yolun, tartışmanın taraflarının eşit ve tarafsız bir biçimde sınıfa taşınması olduğunu bilirler. "Tunus'ta Osmanlılar" adlı çalışmada öğrenciler, Tunus'taki Osmanlı varlığına ilişkin tarafları, bu tarafların var olma nedenlerini ve bakış açılarını belirleyen faktörleri analiz edecekler. Düşünce ve değerlendirmelerin taraflara göre nasıl farklılık gösterdiğini gerekçeleriyle açıklayabilecekler.

HEDEFLenen ÖĞRENME ÇIKTILARI

- **Bütün öğrenciler:** Tunus'un Osmanlılar tarafından ele geçirilmesi konulu kaynaklardan yararlanarak tezler öne süreceklerdir.
- **Birçok öğrenci:** Tunus'un Osmanlılar tarafından ele geçirilmesi konulu kaynaklardan yararlanarak kendisinin ya da başkalarının ortaya koyduğu tezleri destekleyici ya da çürütücü argümanlar geliştireceklerdir.
- **Bazı öğrenciler:** Tunus'un Osmanlılar tarafından ele geçirilmesi konusunda öne sürülen iddiaları, destekleyici ve çürütücü argümanları dikkate alarak değerlendireceklerdir.

Sınıf: 10

Öngörülen Süre: 80 dk.

Anahtar Soru:

Tarihsel kaynaklardan nasıl iddia türetilir?

Dersin Amacı:

Osmanlı Devleti-Tunus ilişkileri hakkında farklı bakış açılarını içeren kaynaklardan yola çıkarak tezler öne sürebilme ve öne sürülen tezleri değerlendirebilme

İlişkili Kazanım:

Tarihî bir olay, olgu veya nesne hakkındaki farklı bakış açılarını, sunulan kanıtlar ve verileri kullanarak sorgular.

I. Süleyman (Kanuni) Dönemi siyasi ve askerî faaliyetlerinin Osmanlı Devleti'nin dünya gücü olmasına etkisini değerlendirir.

Derse Hazırlık / Malzemeler

Çalışma Yaprağı-1 ve 2'yi öğrenci sayısı kadar çoğaltınız.

* Adıyaman Üni., Eğitim Fakültesi, Adıyaman

İŞLENİŞ

Öğrencilerinize bilgi notunu okutunuz.

1. Öğrencilerinize **Çalışma Yaprağı-1**'i dağıtınız. Ellerindeki kaynaklarda Osmanlı-Tunus ilişkilerine dair **iki farklı görüş** olduğunu belirtiniz. Kaynakları okumalarını isteyiniz.

20 dk.

2. Öğrencilerinize **Çalışma Yaprağı-2**'yi veriniz. Kendilerini **Savcı** yerine koymalarını isteyiniz. Ardından savcı olarak Osmanlı Devleti'nin Tunus'u ele geçirmesi hakkında bir **"iddia"** oluşturmalarını isteyiniz. Bu konuda öğrencilerinize siz bir örnek verebilirsiniz.

Örnek: İspanya Kralına göre Osmanlıların Tunus'u ele geçirmesi, Tunus'lulara yapılmış bir haksızlıktır.

• Öğrencilerinizin öne sürdükleri iddiaları Çalışma Yaprağı-2'de bulunan ilgili bölüme yazmalarını isteyiniz. Birkaç örnek okutunuz.

20 dk.

• Öğrencilerinizden, kaynaklardan yararlanarak, yazdıkları **iddiaları destekleyecek kanıtlar** bulmalarını isteyiniz. Bu kanıtları Mahkeme Tutanağı'nın ilgili kısmına yazmalarını isteyiniz. Siz bir örnek verebilirsiniz:

Örnek: İspanya Kralı Tunus Beylerine gönderdiği mektupta bunun kanıtı olarak şöyle açıklıyor...

3. Öğrencilerinizden, ellerindeki tutanakları birbirleriyle değiştirmelerini ve yazdıklarını okumalarını isteyiniz.

• Öğrencilerinizden bu kez de kendilerini **"Savunma Makamı"** olarak düşünmelerini isteyiniz. Ellerinde bulunan tutanıklara yazılmış iddiayı desteklemek üzere yazılmış olan görüşleri Mahkeme Tutanağında bulunan "Savunma Makamı" kısmına yazmalarını isteyiniz. Siz bir örnek verebilirsiniz.

20 dk.

Örnek: Bu iddianın gerçek olmadığı Barbaros'un Hatıratında şöyle dile getirilmiştir...

4. Öğrencilerinizden, ellerindeki tutanakları birbirleriyle değiştirmelerini ve yazdıklarını okumalarını isteyiniz.

5. Öğrencilerinizden, kendilerini **Hakim** olarak görmelerini ve ellerinde bulunan iddia hakkında, lehte ve aleyhte görüşleri gözeterek bir karar vermelerini isteyiniz. Verdikleri kararı Mahkeme Tutanağı'nda bulunan ilgili kısma yazmalarını isteyiniz. Ardından, kararlarını gerekçeleriyle birlikte sınıfla paylaşmalarını isteyiniz.

20 dk.

• Öğrencilerinizi ekte sunulan Ürün Değerlendirme Formu'nu kullanarak değerlendirebilirsiniz.

süre

Değerlendirme:

Öğrencilerinizden bu derste öğrendikleriyle ilgili üç soru türetmelerini ve bunlardan birini cevaplamalarını isteyiniz.

I. Tunus ilk olarak Eylül 1534'te Osmanlı hâkimiyeti altına alındı. Kanuni Sultan Süleyman'ın daveti üzerine Osmanlı donanmasının başına geçen Barbaros Hayreddin Paşa, kaptanıderya olarak çıktığı ilk seferinde bölgenin hükümdarı Mevlay Hasan'ı firara mecbur etti ve Tunus Şehri'ni fethetti. Yine limanın girişindeki stratejik öneme sahip Halkulvad Kalesi'ni de zaptetti.

II.

Kutsal Roma-Cermen İmparatoru Şarlken, bir yıl sonra Mevlay Hasan'ı himaye için birleşik Haçlı donanmasıyla Tunus'a gelerek Osmanlı hâkimiyetine son verdi. Mevlay Hasan, Halkulvad Kalesi'ni yardımına karşılık İmparator Şarlken'e terk etti. İmparator buraya bir askerî güç yerleştirdi. Böylece bu zamana kadar fazla bir önem atfedilmeyen Halkulvad Limanı ve Kalesi İspanya'nın Akdeniz'deki büyük ve müstahkem üslerinden biri hâline geldi.

III.

Cezayir hâkimi Uluç (Kılıç) Ali Paşa, Tunus'u 1569'da ikinci defa Osmanlı hâkimiyetine aldıysa da Halkulvad Kalesi İspanyollar'da kaldı.

1573'te Kılıç Ali Paşa'nın donanma ile Tunus'a gitmesi kararlaştırıldı. Kılıç Ali Paşa, havaların sertleşmesinden ötürü tekrar İstanbul'a döndü. Bunun üzerine İspanya, 1573 sonbaharında Tunus'u ve kendisiyle birlikte hareket eden yerel bir yöneticiye verdi.

IV.

Osmanlı yönetimi, son gelişme karşısında Tunus'u İspanyollar'dan almak için ertelenen seferi çok daha kapsamlı bir şekilde yeniden gündemine aldı. Yemen fatihi Koca Sinan Paşa Tunus'un fethi için serdar tayin edildi.

14 Temmuz 1574'te Osmanlı donanması, Halkulvad Kalesi önlerine geldi ve toplarını ateşledi. Kaledeki İspanyol askerleri de top atışlarıyla karşılık verdiler. Sonunda Halkulvad'ın Sinan Paşa'nın bulunduğu taraftaki Gümrükhane Kulesi alındı. Ardından açılan gediklerden yürüyüş yapılarak dış kalenin bir kara tabyası da fethedildi. 24 Ağustos'ta yapılan genel hücumla Halkulvad'ın iç ve dış hisarı fethedildi. Halkulvad Kalesi, fetihden sonra bir daha temellerinin atılması dahi mümkün olamayacak şekilde tahrip edildi.

Böylece Fas dışındaki bütün kuzey Afrika kıyıları Osmanlı kontrolüne girmişti.

Erhan AFYONCU, "Osmanlı'nın Birden Fazla Fethettiği Ülke",
Bugün Gazetesi, 18 Eylül 2011-12-11, kısaltılmıştır.

■ Kaynak 1: BARBAROS HAYRETTİN PAŞA'YA GÖRE TUNUS'UN DURUMU

".....Tunus'a girdim. Kaçan Tunus Beyi'nin sarayına oturdum. Üç gün boyunca Tunus asker ve halkı her yerden gelip, alkışlayıp hayırlı olsun, dediler.

Herkes alış verişinde zevk ü sefasında oldu. Bozguncuların kellesi gitti. Bu Tunus halkının ahalisini ve askerini çağırıp toplantı yaptım. Dedim ki:

Her kim güzellikle geçinmezse sonra günahı vebali boynunadır. Karındaşlar gibi birlik edesiz." Diye tembih ettim. Bundan sonra Tunus'un dış bölgelerindeki Arap şeyhlerine nameler(mektup) yazdım. Dedim ki: **"Herkes eskiden beri ne şekilde ise yine yerli yerindedir. Ancak sizlerden istediğim budur ki, kaçan Tunus beyi haini herhangiinin yanına gelip katılırsa koymayıp reddedesiniz"**

Onlar da nameleri(mektup) alıp okuyunca: "Paşa efendimiz, **Tarafımıza gönderilen hediyeler gelip ulaştı. Allah size hayırlar versin. Ey Paşa efendimiz bizler bu vatan da atalarımızdan beri evvel zamandan beri şeyh oğlu şeyhleriz. Padişah izni ile her sene Tunus Beyi'nden yardım gelir. Sen de adet üzere bunu göndermekte ihmal göstermezsen biz canla başla emrine uyarız. Her ne hizmetin olursa baş üstüne."** Diye cevap yazdılar.

Onların mektubuna cevap verdim: **"Size eskiden nasıl davranılmışsa, eskisi gibi biz dahi uyarız. Hemen kalbinizi hoş tutasınız. Namemi (mektup) alınca sahra çölü bölgesine gidip halka durumu bildiresiniz. Onlara hiç bir şekilde zulüm etmeyesiniz."** Dedim.

Şeyhlerin hepsi bir araya gelip, bu cevapları beğendiler. Hepsi bana bağlı oldular. Yalnız iki üç tanesi ayrı kaldı. Firari Tunus Beyi bunların içine girip sığınmıştı.

Barbaros Hayrettin Paşa'nın hatıraları, II. cilt s .132

■ Kaynak 2: İSPANYA KRALININ BAZI TUNUS BEYLERİNE GÖNDERDİĞİ MEKTUBA GÖRE TUNUS'UN DURUMU

Ulu ve her şeye Kadir Yüce Tanrı adına:

Tanrının merhameti ve şefkati için yaşayan Hıristiyanların imparatoru İspanya kralı olan Ben Carlos;

Sizleri şahsen tanımamakla birlikte, büyük ve iyi şöhretinizden dolayı sizleri tanıyor ve bu yüzden bu mektubu yazıyorum. Türklerin zalim hükümdarının(Kanuni S. Süleyman) bir kaptanını donanması ile Tunus'a gönderdiğini, bu kaptanın Tunus Kralını haince kentten kovduktan sonra kentin ileri gelenleri ve şövalyelerini sebepsiz yere öldürüp, kendisini kentin ve kırallığın Efendisi ilan ettiğini öğrendim. Benim, adil bir prens olarak, bunu kabullenmem mümkün değildir. Tunus Kralını tanıdığım için ve - Sardunya, Sicilya ve Napoli Krallıklarımızın komşusu olmaları nedeni ile hiçbir çıkar gözetmeksizin istediği zaman ona, hem denizden hem de karadan her türlü yardımı göndermeye hazırım. O kadar eski ve faziletli bir kralın, bütün şövalyelerini, topraklarını ve şöhretini yitirmesi doğru, adil bir şey değildir. Çünkü siz Tunus'un asilzadele-rindensiniz ve Türkler gibi zalim, baskıcı ve kibirli insanların esirleri olamazsınız. Bu yüzden Sizden, krallığınızın gerçek asilzadeleri ve şövalyeleri olarak bu aşağılık durumu kabul etmemenizi ve daima kralınızın yanında olmanızı ve onu savunmanızı rica ediyorum. Çünkü sizin gibi asilzadeler için, özgürlük için ölmek, esir yaşamaktan daha şerefli dir. Bütün bu sebeplerden dolayı bu mektubu getiren elçimi memleketinize göndermeye karar verdim. Benden ya da krallığımızdan her hangi bir arzunuz olursa memnuniyetle kar-şılanacağından emin olabilirsiniz.

Madrid, 1534 yılının Aralık ayının 14. günü. Ben Kral

Tunus beylerinden onurlu ve dürüst Şeyh Bedia ve Şeyh Muratib'e

Muzaffer ARIKAN, P. Toledo denizcilik tarihimize ilgili İspanyol belgeleri 1

SAVCININ İDDİASI: ".....
.....
....."

SAVCILIK MAKAMI OLARAK İddiayı destekleyici kanıtlarınız	SAVUNMA AVUKATI OLARAK İddiayı çürüten kanıtlarınız
1. Çünkü	1. Çünkü
2.	2.
3.	3.
4.	4.

HÂKİMİN GEREKÇELİ KARARI

Gereği Düşünüldü: Taraflarca belirtilen kanıtların yeterli olup olmadığını göz önünde bulundurarak şu karara varılmıştır.

.....
.....
.....

	Yeterli	Biraz yeterli	Yetersiz
Doğru bir iddia cümlesi yazdı.			
İddiasını desteklemek için sadece elindeki kaynaklardan faydalandı.			
İddiayı çürütebilmek için sadece elindeki kaynaklardan faydalandı.			
İddiayı desteklemek için elindeki kaynaklardan doğrudan alıntı yaptı.			
İddiayı çürütebilmek için eldeki kaynaklardan doğrudan alıntı yaptı.			
İddiayı desteklemek için elindeki kaynakları yorumladı.			
İddiayı çürütebilmek için elindeki kaynakları yorumladı.			
İddiayı desteklemek için ön bilgisini kullandı.			
İddiayı çürütebilmek için ön bilgisini kullandı.			
İddiayı desteklemek için görüş ve duygularına yer vermedi.			
İddiayı çürütebilmek için görüş ve duygularına yer vermedi.			
Karar verebilmek için kaynaklardan doğrudan alıntı yaptı.			
Karar verebilmek için eldeki kaynakları yorumladı.			
Karar verebilmek için her iki tarafın kanıtlarını değerlendirdi.			
Kaynaklardaki çelişkileri ortaya koyabildi.			
Karar verirken kendi görüş ve duygularına yer vermedi.			

